

بررسی استراتژی های رقابتی مناطق آزاد ایران با تاکید بر موقعیت استراتژیک منطقه آزاد چابهار

مهدی شیر افکن*^۱

دانشگاه دریانوردی و علوم دریایی چابهار

کد مقاله: ۱۰۱۴

چکیده

از آنجایی که رشد و توسعه اقتصادی دو مقوله بسیار مهم در اقتصاد هر کشوری می باشد، دولتها برای رسیدن به این اهداف از راه حل های مختلفی استفاده می کنند که یکی از این راه حل ها ایجاد مناطق آزاد یا ویژه اقتصادی می باشد. از آنجایی که، مناطق آزاد ایران از نظر استراتژیکی در شناخته شده ترین مناطق جغرافیایی در حوضه ی حمل و نقل و تجارت قرار دارند و تقریباً مناطق آزاد ایران در مسیر کریدورهای شمال - جنوب یا شرق - غرب قرار گرفته اند و چه از نظر مستقر بودن در حاشیه یک اقتصاد باز بزرگ منطقه ای، یعنی ایران و مزایای این همسایگی و چه از نظر مستقر بودن در مناطق ژئوپولیتیک بین المللی در شرایط استثنائی قرار دارند. لذا این تحقیق به بررسی استراتژی های رقابتی مناطق مختلف اقتصادی در ایران و اثر بخش بودن آنها در توسعه اقتصادی پرداخته شده است.

از آنجایی که مناطق آزاد تجاری - صنعتی در ایران با هدف گسترش تعامل اقتصادی کشور با اقتصاد جهانی و گسترش صادرات کالاهای غیر نفتی شکل گرفته و با توجه به اینکه این مناطق دارای پتانسیل های خاصی برای سرمایه گذاری، گسترش مبادلات بین المللی، ترانزیت و همچنین اشتغال زایی می باشند در نتیجه این مناطق دارای استراتژیها و مزیت های رقابتی بالایی می باشند که می توانند با ایجاد فرصت های اشتغال، رشد تجارت خارجی، کسب درآمدهای ارزی از طریق توسعه صادرات محصولات صنعتی و ترانزیت کالا، جذب سرمایه های خارجی به فعالیتهای صنعتی، انتقال تکنولوژی و بهره مندی از صرفه های خارجی مناطق آزاد، نقش مهمی در حفظ اقتدار و استقلال کشور و امت اسلامی داشته باشند.

کلمات کلیدی: مناطق آزاد، استراتژی رقابتی، توسعه اقتصادی

مقدمه

منطقه آزاد تجاری قلمرو معینی است که غالباً در داخل یا در مجاورت یک بندر واقع گردیده است و در آن تجارت آزاد با سایر نقاط جهان شناخته می‌شود. کالاها را می‌توان بدون پرداخت حقوق و عوارض گمرکی از این مناطق خارج و یا به آن مناطق وارد کرد. به طور کلی اهداف و فلسفه شکل‌گیری مناطق آزاد و ویژه اقتصادی جذب سرمایه‌های خارجی، ایجاد فرصت‌های شغلی، کسب درآمدهای ارزی، افزایش صادرات، دستیابی به فناوری پیشرفته، جذب نقدینگی و حضور فعال در بازارهای جهانی و منطقه‌ای و ارائه خدمات عمومی می‌باشد. در راستای این اهداف ۱۷ منطقه ویژه در کشورمان ایجاد شده که عبارتند از: سیرجان، سرخس، سلفچگان، خرمشهر، جلفا، ارگ جدید، بندر بوشهر، بندر انزلی ۱، بندر انزلی ۲، بندر شهید رجایی، عسلویه، منطقه صنعتی شیراز و نساجی یزد. غالب این مناطق نزدیک به مرزهای آبی و زمینی مستقرند تا از فرصت‌های صادرات- وادرات با کشور های همسایه استفاده کنند. از آنجایی که تا به حال تحقیقی که به طور مستقیم به بررسی اهمیت استراتژی رقابتی در مناطق آزاد ایران پرداخته شده باشد صورت نگرفته است و فقط در برخی از تحقیقات انجام شده مدل‌ها و چارچوبی در جهت بهبود رقابت‌پذیری در سازمان‌ها ارائه شده است. با توجه به اهمیت استراتژی‌های رقابتی در موفقیت مناطق آزاد و اهمیت اقتصادی مناطق آزاد کشور در اقتصاد ملی این تحقیق به بررسی چندین مناطق آزاد و ویژه اقتصادی و استراتژیک بودن آنها می‌پردازد^۱.

روش تحقیق

این تحقیق به روش کتابخانه‌ای انجام شده و از کتابها و سایت‌های معتبر مربوط به سازمان‌های مورد نظر در این تحقیق استفاده شده است و نهایتاً با استفاده از مقایسه و تحلیل داده‌های موجود به نتیجه‌گیری پرداخته است.

مبانی نظری

با توجه به مسئله‌ی جهانی شدن و پیشرفت سریع فناوری اطلاعات و ارتباطات در دنیا، نظام و قوانین سازمان‌ها و شرکت‌ها کاملاً دگرگون شده و یا خواهد شد و امروزه شاهد از بین رفتن شرکت‌ها بسیار مهمی در سطح جهان هستیم که بر اثر عدم تطبیق خود با شرایط جدید مجبور به ورشکستگی یا ادغام یا نهایتاً حل شدن در شرکت‌ها پویاتر هستند شرکت‌های که خواهان موفقیت مستمر هستند و دارای ارزشها و اهداف محوری می‌باشند که ثابت می‌مانند ولی استراتژی‌ها و روش‌های کاری آنها به شکل پایان‌ناپذیری تغییر می‌کند تا خود را با دنیای متغیر پیرامون وفق دهد^۲.

سه استراتژی عمومی برای پرداختن به مزیت های رقابتی در مناطق آزاد وجود دارد که شامل:

(۱) تنوع سازی: که در برگیرنده ی رقابت بر اساس ارزش افزوده به مشتریان (کیفیت، خدمات، تنوع سازی) است تا مصرف کنندگان هزینه های بالاتر را بپردازند.

(۲) رهبری کلی هزینه ها: رهبری مبتنی بر هزینه ها در برگیرنده ی ارائه ی محصولات و خدمات در پایین ترین قیمت ممکن است. کیفیت و خدمات بی اهمیت نیستند اما کاهش هزینه ها باعث تمرکز فعالیت های سازمان می شود.

(۳) تمرکز: تمرکز در برگیرنده ی ترکیب عناصر در استراتژی های قبلی و هدف قرار دادن گستره بازاری خاص است.^۱

سابقه تشکیل مناطق آزاد تجاری صنعتی را بعضی ها به اواخر قرن هجدهم در روسیه و پاره ای دیگر به اواخر قرن نوزدهم در بندر هامبورگ آلمان نسبت می دهند. اما مناطق آزاد به شکل امروزی آن به عنوان منطقه ای برای تبادل آزادانه کالا و ایجاد منطقه ای برای پردازش صادرات از سال های بعد از جنگ دوم جهانی تا به حال است.

از طرفی دیگر استراتژی های رقابتی با ابعاد گوناگونی به شکل زیر نیز تعریف می شود که شامل:

۱. بازارها و محصولات که در آن یک کسب و کار می خواهد رقابت کند.

۲. سطح سرمایه گذاری

۳. دارایی و مهارت های استراتژیک که برای بدست آوردن مزیت رقابتی پایدار مهم است.

۴. تخصیص منابع به واحدهای تجاری

که این استراتژی ها به همراه استراتژی های رقابتی مناطق آزاد که شامل معافیت های مالیاتی، معافیت از عوارض گمرکی، مدیریت کارا، سوبسید و ... می باشد تاثیر بسزایی در بهبود عملکرد سازمان ها و صنایع مستقر در مناطق آزاد دارند.

سابقه تاریخی

در آغاز دهه ۶۰ میلادی برای اولین بار بندر ((شانون)) در ایرلند به عنوان مناطق آزاد معرفی شد و با سرعتی باور نکردنی گسترش یافت و در کمتر از سه دهه، صدها همزاد پیدا کرد. به گونه ای که هم اکنون ۹۰۰ منطقه آزاد تجاری در پنج قاره جهان وجود دارد.^۲

برای معرفی مناطق آزاد از اصطلاحاتی چون منطقه پردازش صادرات به عنوان (export processing) منطقه تجارت خارجی (free export zone) استفاده می شود.

مطالعات انجام شده

جیمز کالینز و جری پوراس در کتاب ساختن برای ماندن چارچوب نظری را توصیه می کنند که در مدل مطرح شده از آنان دو عنصر مطرح می شود. (۱) ایدئولوژی محوری: که موید آن است که چرا شرکت وجود دارد (۲) آینده پیش بینی شده: که نشان می دهد شرکت ها کجا می خواهند بروند و به چه اهدافی دست یابند.^۱

مایکل گولد و مارکوس آلکساندر در کتاب (استراتژی در سطح سازمان) با تجزیه و تحلیل ۱۵ سازمان موفق دارای چندین کسب و کار نشان می دهند که سه اصل الزامی برای استراتژی موفق سازمانی وجود دارد. (۱) باید نگرشی دقیق در مورد نقش شرکت های مادر وجود داشته باشد (۲) که شرکت باید ویژگی های خاصی داشته باشد و دارای یک فرهنگ و شخصیت سازمانی مشخص باشد. (۳) برای موفقیت سازمانی، باید مشخص شود که شرکت های مادر باید فعالیت محوری خود را بشناسند.

مایکل پورتر در کتاب (استراتژی رقابتی) که از جمله کتبی است که مبتنی بر اعدادی مهم است بر سه و پنج تاکید می کند که سه نماینگر استراتژی عمومی یعنی استراتژی که هر شرکتی باید در آغاز اتخاذ کند و طبق آن عمل کند و عدد پنج نشانگر نیروهای رقابتی است یعنی آنچه که یک شرکت باید انجام دهد تا توان رقابتی خویش را حفظ کند.

آنگاپانا سکاران، کی هونگ گی داروین چانگ در سال ۱۹۹۰ در استراتژی SCM^۲ یعنی مدیریت زنجیره عرضه و AM تولید کارخانه ای سریع الانتقال را مطرح می کند در جهت بهبود رقابت پذیری سازمان که ماهیت AM و SCM از لحاظ اهمیتی فلسفی با هم متفاوت بوده اما از لحاظ اهداف که هر دو در پی بهبود بخشیدن به رقابت پذیری سازمان هستند مکمل یکدیگر محسوب می شود.

ژئو ایانگ و شائومین لی در مقاله ای در مدل خصوصی سازی را به عنوان یک استراتژی در مبادله اقتصادی مطرح می کنند که این مقاله تفاوت بین خصوصی سازی کامل و جزئی مشخص می شود.

مطالعه چند منطقه آزاد و ویژه اقتصادی در کشور

منطقه آزاد چابهار

بندر چابهار

بعنوان یکی از بنادر مهم در جنوب ایران و در بخش شمالی دریای عمان قرار گرفته است. این بندر بعلت موقعیت استراتژیک و دستیابی به آبهای آزاد بین المللی جایگاه ویژه ای در مبادلات ایران با سایر کشورهای منطقه دارد. از سوی دیگر این بندر بعلت نزدیکی به کشورهای نظیر افغانستان، پاکستان و آسیای میانه، در آینده ای نزدیک با اتصال به شبکه ریلی کشور اهمیت ویژه ای در ترانزیت کالا به این

1-www.misaqmodiran.com

2-Supply chain management

کشورها خواهد داشت. بندر شهید کلانتری که یکی از دو بندر مهم چابهار می باشد، از سال ۶۲ بطور جدی آغاز و بانکمیل ۴ پست اسکله فلزی در سال ۶۲ عملاً به بهره برداری رسید و بندر شهیدبهبشتی نیز به عنوان دومین بندر مهم چابهار در سال ۶۱ با توجه به شرایط خاص حاکم بر خلیج فارس (جنگ تحمیلی عراق بر علیه ایران) و با تاکید دولت بر لزوم داشتن بندر در خارج از تنگه هرمز و خلیج فارس احداث گردید^۱.

موقعیت جغرافیایی

منطقه آزاد تجاری صنعتی چابهار یکی از مناطق آزاد سه گانه کشور (چابهار، کیش، قشم) می باشد که در سال ۱۳۷۰ تاسیس شده است. این منطقه در شرق خلیج چابهار و در ۷ کیلومتری شهر چابهار واقع می باشد. مساحت منطقه آزاد چابهار ۱۴۰۰۰ هکتار است که ۱۰ هزار هکتار آن به فعالیت های صنعتی و ۴ هزار هکتار دیگر به فعالیت های تجاری، خدمات، توریست و ترانزیت اختصاص یافته است. سازمان منطقه آزاد چابهار با ایجاد بستر مناسب و ارزان برای فعالیت های زیر بنایی، عمرانی، صنعتی، تجاری، گردشگری و خدماتی عمومی و رفاهی، امکان رشد و توسعه اقتصادی و نیز اشتغال زایی را در این منطقه فراهم کرده است.

فاصله دریایی بنادر مهم منطقه تا بندر چابهار

جدول ۱: فاصله بنادر منطقه تا بندر چابهار (واحد: مایل)

نام بندر	بندر عباس	بندر امام	خارک	جاسک	کیش	قشم	بوشهر	خرمشهر
کشور	ایران	ایران	ایران	ایران	ایران	ایران	ایران	ایران
فاصله	305	805	680	165	420	295	680	825

ماخذ: www.free zones.ir

ادامه جدول ۱: فاصله بنادر منطقه تا بندر چابهار (واحد: مایل)

نام بندر	خرمشهر	آبادان	دبی	مسقط	شویخ	شارجه	دوحه	منامه
کشور	ایران	ایران	امارات	عمان	کویت	امارات	قطر	بحرین
فاصله	825	790	364	151	895	375	560	625

ماخذ: www.free zones.ir

فاصله دریائی بندر چابهار با بنادر عمده جهان

جدول شماره ۲: فاصله بندر چابهار با سایر بنادر جهان (واحد: مایل)

نام بندر	کراچی	بمبئی	کلمبو	سیدنی	شانگهای
کشور	پاکستان	هند	سريلانکا	استرالیا	چین
فاصله	331	768	1530	6655	5268
نام بندر	لندن	سنگاپور	هنگ کنگ	یوکوهاما	کیپ تاون
کشور	انگلستان	سنگاپور	چین	ژاپن	آفریقای جنوبی
فاصله	5686	3076	4531	5971	4400

ماخذ: www.free-zones.ir

اسکله های بندر چابهار

جدول ۳: اسکله های بندر چابهار

نام بندر	نوع اسکله	تعداد پست	طول (متر)	آبخور (متر)	ظرفیت (تن)	پذیرش
شهید بهشتی	عمومی	3	150	5/9	25000	
	نفی	1	150	9/8	20000	
	عمومی	1	268	16 (پس از لایروبی)	100000	
شهید کلانتری	عمومی سنتی	4	120	5/1	50000	
	عمومی با عرشه بتونی	1	186	5/12	45000	

ماخذ: www.free-zones.ir

منطقه آزاد قشم

موقعیت استراتژیکی منطقه قشم

منطقه آزاد قشم به عنوان بخشی از واقعیت موجود در سطح ملی می کوشد که با استفاده از ابزارهای نوین جهان امروز عرصه های نوینی را در زمینه رونق، رفاه، رشد، توسعه و پیشرفت تجربه کند. جزیره قشم استعدادها و ظرفیت های بسیاری دارد که به برخی از آنها به طور انتخابی و فقط آن دسته از استعدادها، برنامه ها و پروژه هایی که به توسعه تجارت و مبادلات اقتصادی در قشم انجام خواهد شد. - ایران به لحاظ موقعیت جغرافیایی/ اقتصادی ویژه خود و قرار گرفتن بین سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا دارای برتری نسبی بارز در عرصه مبادلات تجاری و ترانزیتی است و می تواند از طریق نهادسازی و ایجاد زیر بنای حمل و نقل چندوجهی (Multi Model Transportation) به یک قطب مهم تجاری تبدیل شود. جزیره قشم با بهره گیری از مزیت مناطق ساحلی در زمینه حمل و نقل مستقیم و غیر مستقیم

بررسی استراتژی های رقابتی مناطق آزاد ایران با تاکید بر موقعیت استراتژیک... ۵۹

کالا و به لحاظ قرار گرفتن در مسیر کشتی رانی بین المللی و با دارا بودن سواحل عمیق و امکانات بالقوه برای تبدیل شدن به یک مرکز تولید و تجاری منطقه ای واجد امتیازات و برتری های ویژه ای است^۱ .

اسکله ها بندر قشم

جدول ۴ : اسکله ها بندر قشم

ظرفیت پذیرش (تن)	آبخور (متر)	طول اسکله (متر)	تعداد پست	نوع اسکله	نام بندر
25/000	9/5	150	3	عمومی	شهید بهشتی
20/000	8-9	150	1	نفتی	
100/000	16 (پس از لایروبی)	268	1	عمومی	
5000 - 50	1/5-4	120	4	عمومی سنتی	شهید کلاتری
45000	12/5	186	1	عمومی با عرشه بتونی	

ماخذ: www.free zones.ir

منطقه آزاد کیش

موقعیت جغرافیایی منطقه آزاد کیش

جزیره کیش با ۹۰۴۵۷ کیلومتر مربع مساحت یکی از زیبا ترین جزایر خلیج فارس است که در ۱۸ کیلومتری کرانه جنوبی ایران واقع شده است.. کیش از طبیعتی زیبا و منحصر به فرد بر خوردار است. که سالانه حدود یک میلیون نفر از دوستداران طبیعت و دریا را به سوی خود جلب می کند.

بنادر و اسکله های کیش

جدول ۵ : بنادر و اسکله های کیش

بندر کیش (غرب استان هرمزگان) خلیج فارس					
نام و شماره اسکله	کاربری	طول اسکله (متر)	آبخور مجاز (متر)	ظرفیت پذیرش شناور (تن)	
پنج پست اسکله غربی	تجاری- متفرقه	300	7/5	5000	
اسکله شمالی	نفتی	180	10	17000	
چهار پست اسکله تدارکاتی	تدارکاتی	250	7/5	5000	
اسکله کابوتازی	متفرقه	200	5	1000	

ماخذ: www.free zones.ir

مزایای سرمایه گذاری در منطقه آزاد کیش

- ۱- معافیت مالیاتی ۱۵ ساله از تاریخ بهره برداری برای فعالیت اقتصادی
- ۲- عدم نیاز به روادید برای ورود و خروج خارجیان
- ۳- آزادی کامل خروج ارز و ...

منطقه آزاد اروند

منطقه آزاد اروند متشکل از سه زون وبا مساحتی بالغ بر ۱۷۰ کیلو متر مربع در جنوب غرب استان خوزستان و جوار رودخانه مرزی اروند واقع شده ات. منتهی الیه مرزهای غربی و شرقی منطقه را به ترتیب مرز بین المللی ایران-عراق در محل گمرک مرزی وپالایشگاه آبادان تشکیل میدهند^۱.

موقعیت استراتژیک منطقه

بنادر استراتژیکی آبادان وخرمشهر علاوه بر دارا بودن موقعیت سوق الجیشی به داخل سرزمین، مناسبترین فاصله را نسبت به بنادر پر اهمیت همسایگان در آبهای خلیج فارس دارند . علاوه بر این وجود پایانه هوایی که دهها عنوان بین المللی را نیز یدک می کشیده است خود بیان کننده چند و چون امتیاز شهری آن میباشد .

جدول ۶ : فاصله بنادر منطقه آزاد اروند با برخی از بنادر مهم کشور

نام بندر	فاصله(مایل دریایی)
بندر عباس	607
کیش	275
خارک	133
بوشهر	145
چابهار	790

ماخذ: www.free-zones.ir

مزیت های جغرافیایی منطقه آزاد اروند

- * همجواری با مهمترین منابع نفت و گاز کشور و جهان.
- * وفور انرژی های مبتنی بر نفت و برق آبی در منطقه، به عنوان پیش نیازهای توسعه صنعتی.
- * واقع شدن در مرکزیت ثقل منابع طبیعی، صنایع نفت، راه آهن و زمینهای مستعد.

منطقه ویژه اقتصادی سیرجان

منطقه ویژه اقتصادی سیرجان، نخستین منطقه ی ویژه حراست شده در چارچوب تبصره ۲۰ قانون برنامه اول و بند ۲۵ قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران رسمیت یافت و از شهریور ۱۳۷۲ با استقرار و افتتاح واحد گمرک ایران در منطقه، فعالیت های خود را در قالب ساخت و دسته بندی همراه با خدمات پشتیبانی و رفاهی و اقامتی آغاز کرد با در نظر گرفتن اهداف قبلی به منظور پشتیبانی از تولیدات داخلی و توسعه صادرات غیر نفتی و ایجاد تحرک در اقتصاد منطقه ای تحت نام منطقه ویژه اقتصادی سیرجان شروع به فعالیت کرد.

موقعیت جغرافیایی منطقه ویژه اقتصادی سیرجان

این منطقه محدوده ای به وسعت ۱۴۰۰ هکتار با کاربردی (شامل بخش های انبار داری ۴۶۰ هکتار، صنعتی ۳۲۰ هکتار، تجارت و خدمات اداری ۱۰۰ هکتار، اقامتی و فضای سبز ۵۲۰ هکتار) در مجاورت راه آهن سراسری یزد- سیرجان بندرعباس و جاده ترانزیت تهران - بندر عباس و فرودگاه بین المللی سیرجان در شمال غرب شهر واقع شده است.

موقعیت استراتژیکی منطقه ویژه اقتصادی سیرجان

منطقه ویژه اقتصادی سیرجان، که الگوی توسعه مناطق ویژه اقتصادی در سراسر ایران محسوب می شود، نخستین منطقه ویژه چند منظوره (Multi purpose) در ایران است که با مجوز فعالیت های همه جانبه اقتصادی در بخش های صنعت، تجارت و خدمات به سرمایه گذاران فعال خدمات ارائه می دهد.

امکانات فراهم شده برای تولید و تجارت در منطقه ویژه اقتصادی سیرجان

- ۱) استقرار گمرک منطقه ویژه به صورت شبانه روزی و پاسخگو به نیازهای متقاضیان.
- ۲) وجود پایانه ترابری جنوب شرق ایران و بارانداز و سکوی اختصاصی راه آهن سراسری و وجود باسکول های مجهز الکترونیکی.
- ۳) وجود سرویس ها و خدمات حمل و نقل بین المللی بار یکسره و مرکب.

منطقه آزاد بندر انزلی

موقعیت جغرافیایی

شهرستان بندر انزلی در کرانه جنوبی دریای خزر واقع شده است. در این شهر فعالیت کشتیرانی دارای ۳۵۰ سال سابقه است و شیلات نیز در این ناحیه قدمت ۱۶۰ ساله دارد.

این شهر ساحلی در یک قرن پیش شاهد جابجایی ۲۰ هزار مسافر به روسیه و سایر کشورها بود و در همین ایام ۴۸۲ فروند کشتی تجاری از روسیه در اسکله بندر انزلی پهلو می گرفته است. پل غازیان، کاخ میان پشته، برج ساعت، موج شکن، فانوس دریایی، اسکله، پناهگاه حیات وحش، تالاب بین المللی بندرانزلی به وسعت ۱۸ هزار هکتار همراه با پرندگان دریایی و نیلوفر آبی و بسیاری از جزایر کوچک و بزرگ و همچنین بازار هفتگی و سواحل زیبای ماسه ای از جاذبه های جهانگردی و آثار تاریخی بندرانزلی می باشد.

موقعیت استراتژیکی منطقه آزاد بندر انزلی

تحولات چند سال اخیر بندر انزلی در زمینه ی تکمیل و احداث زیر ساخت ها، اعم از احداث ۶ پست اسکله ی جدید، نوسازی ۵ پست اسکله قدیمی با مجموع طول ۱۵۶۷ متر و قابلیت پهلو دهی همزمان ۱۲ فروند کشتی، افزایش مساحت بندر از ۴۴ هکتار به ۷۱ هکتار، خرید تجهیزات استراتژیک خشکی و دریایی و مخابراتی، واگذاری عملیات تخلیه و بارگیری به سه ترمینال اصلی، جذب سرمایه گذار به روش BOT در زمینه احداث انبار و سیلوی ذخیره غلات، احداث اتوبان ویژه بندر و راه اندازی ترانزیت سوخت.

فرصت های منطقه ی آزاد تجاری انزلی

بهره گیری از فناوریهای نوین و پیشرفته Hi-tech در جهت بسط و توسعه، انتقال و یا تبادل فناوری در امور مختلف نظیر صنعت، تجارت، خدمات فنی و مهندسی و حتی گردشگری با ایجاد شهرک های علم و فناوری، مراکز تحقیقاتی، آموزشی و دانشگاهی، مراکز تجارت و بورس های تخصصی و در نظر گرفتن اهمیت و جایگاه فناوری و دانش علمی متخصصان کشورمان در مقایسه با کشورهای آسیای میانه، این گونه نمایان مینماید که رویکرد فناوری در منطقه، یک راهبرد اصولی با بازدهی بالا و سود آوری مناسب برای منطقه و کشور باشد^۱.

منطقه ویژه اقتصادی سرخس

در راستای اهداف برنامه توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و نیز بسط و گسترش روابط اقتصادی و فرهنگی با کشورهای همسایه، کشورهای اسلامی و سازمانهای منطقه ای نظیر سازمان همکاریهای اقتصادی (اگو)، منطقه ویژه اقتصادی سرخس همزمان با واقعه مهم و تاریخی افتتاح راه آهن مشهد - سرخس - تجن با حضور رهبران و نمایندگان بیش از یکصد کشور جهان آغاز بکار کرد. همچنین بر اساس مصوبه سال ۱۳۷۵ هیات وزیران، آستان قدس رضوی به عنوان سازمان مسئول منطقه تعیین گردید.

موقعیت جغرافیایی

این منطقه در منتهی الیه شمال شرق ایران در استان خراسان رضوی و در فاصله ۱۶۵ کیلومتری شرق شهر مقدس واقع شده است و از شمال و شمال شرق به کشور ترکمنستان محدود می باشد.

تأسیسات صنعتی منطقه ویژه سرخس

- شرکت تعاونی تولید پنبه طلای سفید
- بسته بندی حبوبات
- شرکت بیتا شیمی سرخس
- نیروگاه ۴۸۴ مگاواتی شمس سرخس
- شرکت آسا توس

موقعیت استراتژیکی منطقه ویژه سرخس

- تسریع و تسهیل در دستیابی به کالا، برای نزدیک کردن صحنه فعالیت صاحبان کالا اعم از موارد اولیه ، ماشین آلات و سایر کالاهای ساخته شده بامصرف کنندگان داخلی به منظور پشتیبانی از تولید داخلی کشور.
- پردازش کالا یا ایجاد تغییرات در آن برای تحصیل ارزش افزوده با استفاده از امکانات بالقوه .
- فراهم نمودن تسهیلات لازم جهت دستیابی خریداران عمده داخلی به کالاهای مورد نیاز خود در این مناطق، نزدیک کردن بازارهای تجاری منطقه ای و بسط و توسعه تجارت خارجی کشور.

نتیجه گیری

کشورها برای توسعه ی اقتصادی راه های متفاوتی را انتخاب می کنند یکی از این راه ها ایجاد مناطق آزاد یا ویژه ی اقتصادی است بنابراین بخش هایی از کشور را با قوانین سهل اداره می کنند تا روند سرمایه گذاری و صدور مجوز و فعالیت اقتصادی در آن مناطق تسهیل شود. به این ترتیب مناطق آزاد با هدف گسترش صادرات، جذب سرمایه گذاری به ویژه سرمایه گذاری خارجی، ایجاد فرصت های شغلی، توسعه ی بخش خصوصی، تقویت مناطق با زمینه های سرمایه گذاری و بسیاری اهداف اساسی دیگر تشکیل می شوند در ایران هم نیز مناطق آزاد تجاری - صنعتی با هدف گسترش تعامل اقتصادی کشور با اقتصاد جهانی و گسترش صادرات کالاهای غیر نفتی شکل گرفت که این مناطق دارای پتانسیل های خاصی برای سرمایه گذاری، گسترش مبادلات بین المللی، همچنین ترانزیت و اشتغال زایی می باشند در نتیجه این مناطق دارای استراتژیها و مزیت های رقابتی بالایی می باشند که در صورت داشتن

پشتوانه‌ی کامل دولتی و مدیریت کارا و همچنین دارا بودن اعتبارات کافی و هماهنگ برایشان بسیار مهم است. اما در یک جمع بندی کوتاه متأسفانه در کشور ما به دلیل همدست نبودن بخش خصوصی ودولتی، ضعف مدیریتی و در نتیجه عدم جذب سرمایه گذاری های خارجی، قوانین و مقررات دست و پا گیر منطقه، مناطق آزاد کشور نتوانستند به موفقیت لازم برسند. لذا در فرآیند احیای مناطق آزاد ایران علاوه بر تغییرات ساختاری و قانونی و حضور پر رنگ بخش خصوصی در گام نخست باید شاهد تکمیل و توسعه ی زیر ساختها و الزامات اولیه باشد و پتانسیل های فوق العاده مناطق آزاد ایران در حدی است که به محض تامین الزامات و نیازمندی های سخت افزاری و نرم افزاری مورد نیاز این حوزه، شاهد حضور گسترده ی فعالان اقتصادی و سرمایه گذاران و بازرگانان بین المللی در این مناطق خواهیم بود و این به معنای رشد وشکوفایی ایران عزیزمان می باشد.

منابع

منابع فارسی:

- ۱- رحیمی بروجردی، علیرضا، همگرایی اقتصادی ترتیبات تجاری منطقه ای. پژوهشهای اقتصادی، تهران.
- ۲- سعادت، رحمان، شناسایی موانع و تنگناهای زیر ساختی بخش بازرگانی.
- ۳- آهنگران، جعفر (تنظیم)، قوانین و مقررات مناطق آزاد ویژه اقتصادی، دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی.
- ۴- روستا، احمد. داور ونوس و عبدالحمید ابراهیمی. مدیریت بازاریابی، تالیف و ترجمه ۱۳۷۵

سایت های معتبر::

1. www.saipaonline.com
2. www.deneshju.ir
4. www.misaqmodiran.com
5. www.freezones.ir
6. www.jostarhaye eghtesadi.ir
7. www.donya_e_eqtesad.com